

III. KRONIKA

II WROCLAWSKIE SPOTKANIA BIBLIOTEKARZY POLONIJNYCH

W dniach 18-19 czerwca 2009 r. odbyła się we Wrocławiu druga już edycja organizowanych przez Bibliotekę Główną i OINT PWr. Wrocławskich Spotkań Bibliotekarzy Polonijnych.

Pierwszy dzień obrad skupiał się wokół problematyki biblioteka w uczelni i w regionie, czemu poświęcono cztery panele tematyczne.

Po przywitaniu gości przez dyrektora Biblioteki Głównej i OINT PWr., dr inż. Henryka Szarskiego, głos zabrał J. M. rektor Politechniki Wrocławskiej prof. Tadeusz Więckowski. W wykładzie nakreślił wizję nowej biblioteki, mówił o projektowanych, nowych dla niej zadaniach jako biblioteki środowiskowej. Wskazując na rolę ksiąźnicy w nauczaniu i badaniach naukowych, mówił o bibliotece, która – po pierwsze – służyć będzie przede wszystkim uczelniom wrocławskim, po drugie zaś – będzie działać z myślą o użytkownikach w całym regionie.

Panel pierwszy prowadzony był przez Dyrektora Biblioteki Głównej i OINT Politechniki Wrocławskiej prof. Eugeniusza Rusińskiego. Pierwszy wykład, zatytułowany *Oferta Politechniki Wrocławskiej dla studentów zagranicznych*, zaprezentował Prorektor ds. Rozwoju Politechniki Wrocławskiej prof. Cezary Madryas. Przedstawił w nim dane statystyczne dotyczące kształcenia studentów oraz kadry naukowej uczelni w kontekście wdrażania systemu bolońskiego. Zaprezentował rankingi wyższych szkół technicznych lokujące w ostatnich latach Politechnikę Wrocławską w pierwszej trójce polskich uczelni o profilu ścisłym. Jednak liczba studentów zagranicznych studiujących na Politechnice Wrocławskiej (431) jest niesatysfakcjonująca, a celem jest doprowadzenie do przyjęcia 3-4 tys. studentów zagranicznych.

Kolejnym prelegentem był prof. Jan Miodek (Uniwersytet Wrocławski), który w wykładzie zatytułowanym *Cywilizacyjne znaki czasu we współczesnej polszczyźnie* pokazał metaforę współczesnej frazeologii polskiej, wskazał na frazeologię kalendarza liturgicznego oraz na naturalny rytm przyrodniczy człowieka. Metafora nawiązująca do przyrody wypierana jest przez cztery sfery frazeologiczne: kosmosu, cywilizacyjno-techniczną, motoryzacyjną oraz sferę rzeczywistości elektronicznej. Ta ostatnia to swoiste *signum temporis* czasów, w których żyjemy. Częstka „e” stanowi dzisiaj prefixoid występujący przy ogromnej liczbie rzeczowników, np.: (e)Wrocław, (e)Biblioteka).

John Michalski (Biblioteka Kongresu w Waszyngtonie) wygłosił referat *Biblioteka Kongresu w odpowiedzi na wyzwania XXI w.* Przedstawił historię tej najstarszej (1815) instytucji książki w Stanach Zjednoczonych. Zaprezentowane zmiany w organizacji Biblioteki Kongresu polegają przede wszystkim na zmniejszeniu kosztów opracowywania zbiorów. Obecne wydatki związane z ka-

talogowaniem wynoszą 40 mln.\$ rocznie. Opracowanie jednego druku zwartego to koszt ok. 75\$-150\$. Nawiasem mówiąc, samo szkolenie w zakresie opracowywania druków w BK trwa około dwóch lat. Inne natomiast zmiany organizacyjne polegają na scalaniu struktur poszczególnych Departamentów. Obecnie w BK następuje proces łączenia funkcji Działów Gromadzenia i Opracowania. Konieczne jest tworzenie nowych stanowisk, które mogłyby maksymalizować wydajność Książnicy poprzez usprawnienie realizacji procesów bibliotecznych. Stąd potrzeba pogłębiania specjalizacji tematycznej pracowników.

Juergen Warmbrunn (Instytut im. Herdera, Marburg) przedstawił wykład *Studia polskoznawcze w niemieckich bibliotekach wirtualnych na przykładzie ViFaOst*. Warmbrunn mówił o Instytucie im. Herdera oraz o strukturze bibliotekarstwa niemieckiego. Scharakteryzował system gromadzenia zbiorów ViFaOst (*Virtuelle Fachbibliothek Osteuropa*), finansowanego przez Deutsche Forschungsgemeinschaft oraz Wirtualną Bibliotekę Europy Wschodniej (Virtual Library Eastern Europe) pod kątem zbiorów polskich, a także bazę danych prasy polskiej po 1989 r. Wskazał również na istnienie baz danych gromadzących dokumenty źródłowe do badań nad historią Rosji, ZSRR oraz Polski, omówił repozytorium OstDok jako część Wirtualnej Biblioteki Europy Wschodniej. Przedstawił również inne wirtualne biblioteki z zakresu studiów nad Europą Wschodnią, takie jak Centralny Portal Internetowy Vascoda, będący swego rodzaju katalogiem centralnym integrującym zbiory wszystkich wirtualnych bibliotek Niemiec.

Kolejnym prelegentem był Maciej Dziubecki, przedstawiciel firmy Aleph Polska, będącej sponsorem imprezy. Referat *Jak najefektywniej korzystać ze źródeł elektronicznych w bibliotece. MetaLib i SFX firmy Ex Libris* prezentował wymienione w tytule produkty, a prócz nich dwa systemy: PRIMO (wykorzystywany przez Bibliotekę Uniwersytetu w Oxfordzie, który zawęża wyszukiwanie wyłącznie do pełnych tekstów online) oraz system o nazwie bx, który, bazując na statystykach bibliotek, wyszukuje wyłącznie artykuły rekomendowane.

Sesja II prowadzona była przez prof. Wiesława Babika z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozpoczęła ją Małgorzata Maczkowska (NU Universitetska Biblioteka „Sv. Kliment Ohridski” w Bitoli, Macedonia). Referat *Projekty biblioteczne i ich realizacja w Bibliotece Uniwersyteckiej w Bitoli* przedstawiał historię bibliotekarstwa dwumilionowej Macedonii, i historię samej książnicy, stan informatyzacji biblioteki oraz system informacyjno-biblioteczny COBISS. Referentka mówiła również o projektach digitalizacji zbiorów cerkiewnych i monasterskich, przedstawiając projekt badań nad rękopisami bitolskimi. Zaprezentowała główne założenia projektu PULMANN odnoszącego się do bibliotek publicznych oraz scharakteryzowała współpracę międzynarodową biblioteki.

Elżbieta Skubała (Biblioteka Politechniki Łódzkiej) przedstawiła referat *Analiza zasobu polskich bibliotek cyfrowych w kontekście ich wykorzystania w dydaktyce*. Autorka zaprezentowała początki, a następnie rozwój bibliotek cyfrowych w Polsce (pierwsza w 1999 r.; AGH Kraków). Na podstawie ankiety autorka przeprowadziła analizę zasobu bibliotek cyfrowych oraz podjęła próbę wyłonienia tych elementów, które mogą mieć znaczenie dla procesów dydaktycznych. W bibliotekach cyfrowych dostępnych jest obecnie 260 tys. obiektów o różnym

typie, profilu i proveniencji. Ważna jest tutaj efektywność, a przede wszystkim szybkość w dostarczaniu podręczników i skryptów. W dydaktyce akademickiej dla studenta liczą się przede wszystkim skrypty oraz podręczniki nowe, te zaś objęte są ochroną prawną, należy więc uzyskać prawo do prezentacji tych materiałów w sieci na mocy umów lub licencji. Oszacowano, że 201 kolekcji w 37 rodzimych bibliotekach cyfrowych jest włączone do obsługi dydaktyki, 16 bibliotek cyfrowych nie posiada kolekcji dydaktycznych, natomiast 21 wyodrębniło specjalny dział, w którym zamieszcza cyfrowe wersje materiałów dydaktycznych. Z ankiety dotyczącej pozyskiwania najnowszych publikacji przez biblioteki cyfrowe wynika, iż format dokumentu cyfrowego może mieć znaczenie dla użytkownika oraz że Katalog Federacji Bibliotek Cyfrowych nie jest dostatecznie wykorzystywany.

Kolejny przedstawiciel gospodarzy konferencji, Anna Komperda (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) wystąpiła z referatem *Kompleksowa platforma oceny dorobku naukowego Politechniki Wrocławskiej – projekt integracji bazy DONA-ALEPH z SCI, Listą Filadelfijską i innymi źródłami danych naukometrycznych*. Autorka wymieniła wskaźniki oceniające piśmienniczy dorobek naukowy (IF, H-Index, Master Journal List, inne), wskazała na zadania, jakie pełnią bazy dorobku naukowego, a następnie scharakteryzowała system dokumentacji dorobku naukowego Politechniki Wrocławskiej DONA oraz problemy, jakie napotykają twórcy tego typu narzędzia. Następnie zaprezentowany został formularz interfejsu bazy DONA, proces wyszukiwania oraz mechanizm przekierowania do pełnych tekstów publikacji naukowych (LinkSolver, Urząd Patentowy). Autorka przedstawiła też schemat oraz główne założenia projektu kompleksowej platformy dorobku naukowego Politechniki Wrocławskiej (m.in. plany co do kartoteki haseł, rekordu bibliograficznego, raportów, statystyk, etc.)

Kolejnym prelegentem była Magdalena Iwańska (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej). W referacie *Dorobek naukowy pracowników wybranych uczelni wrocławskich wg bibliograficznych baz tworzonych przez biblioteki. Próba oceny* omówiła sposoby gromadzenia, typy rejestrowanych materiałów oraz możliwości wykorzystania zbiorów danych o dorobku naukowym. Autorka scharakteryzowała i oceniła bazy danych publikacji naukowych siedmiu wrocławskich uczelni (UWr, PWr, UE, UP, AM, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych oraz AWF) i zaprezentowała ich formularze wyszukiwawcze.

Ostatnim prelegentem sesji II była Alicja Mielcarek, przedstawicielka sponsora konferencji, z wystąpieniem *ARFIDO: najnowocześniejsza technologia w Polsce*.

Sesja III prowadzona była przez prof. Marię Pidłypczak-Majerowicz. Bogusław Seredyński (Wydawnictwa Naukowo-Techniczne) w wystąpieniu zatytułowanym *Kij czy marchewka... – problemy dystrybucji publikacji naukowo-technicznych w wersji elektronicznej i ochrony praw ich twórców* wskazał na trzy cechy książki tradycyjnej, które w przyszłości mają spowodować jej zanik: jest nieaktualna (zbyt wolny proces wydawniczy), jest jednokierunkowa w przekazie, jej przekaz jest jednowymiarowy. Książka elektroniczna, kosztuje obecnie ok. 3,7 raza mniej niż drukowana. Autor postuluje „uwolnienie” wszystkich dzieł i wypuszczenie ich na rynek.

Piotr Pinkawa (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) wystąpił z prelekcją *Użytkownik biblioteki wśród wirtualnych regałów – zasoby Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej: tematyka, dostęp, funkcjonalność*. Przedstawiona została historia powstania i rozwoju DBC oraz skład jej Konsorcjum. Omówione zostało oprogramowanie dLibra. W sposób ogólny scharakteryzowano zbiory pod kątem chronologicznym.

Emilia Starak-Czerniejewska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu) w wystąpieniu *Cele i zadania Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich* przedstawiła samą instytucję, omówiła jej ewolucję oraz zaprezentowała Zarząd i organ publikacyjny w postaci czasopisma recenzowanego.

Magdalena Szkuta, kurator kolekcji polskich w Bibliotece Brytyjskiej, wystąpiła z referatem *Starodruki polskie w zbiorach British Library – opracowanie katalogu we współpracy z Biblioteką Narodową*. Autorka przedstawiła definicję pojęcia polonika, omówiła procedurę tworzenia zintegrowanego katalogu online polskich starych druków we współpracy z Biblioteką Narodową, wskazując na problemy pojawiające się przy jego tworzeniu.

Aleksandra Wołoszczuk (Wydawnictwo Naukowe PWN) przedstawiła referat *Czytelnia online ibuk.pl- dotychczasowe doświadczenia i perspektywy rozwoju*. Niewątpliwą korzyścią były proponowane przez autorkę kody promocyjne umożliwiające dostęp do serwisu.

Ostatnia sesja pierwszego dnia obrad prowadzona była przez Grażynę Piotrowicz, Dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Pierwszym prelegentem była Łucja (Lucyna) Abrams (Uniwersytet Zachodniego Ontario, Kanada), która w referacie *Archiwum Uniwersytetu Western Ontario* powiedziała o historii Archiwum, zaprezentowała jego strukturę oraz świadczone usługi.

Beata Molendowska (Forum Polonia, Irlandia) przedstawiła referat *Zadania i wyzwania bibliotekarzy w społeczeństwie wielokulturowym*. Scharakteryzowała populację Irlandii, a następnie tamtejszą Polonię w oparciu o dane GUS-owskie. Wymieniła bariery w poprawie standardów usług bibliotecznych i informacyjnych w stosunku do grup etnicznych. Scharakteryzowała kilka językowych projektów bibliotek irlandzkich utrzymujących więzi kulturowe oraz przedstawiła korzyści i wady funkcjonowania w społeczeństwie wielokulturowym.

Z kolei Maja Wojciechowska (Biblioteka Ateneum – Szkoły Wyższej, Gdańsk) wygłosiła referat zatytułowany *Jakość obsługi użytkownika biblioteki jako element koncepcji marketingowej*. Autorka scharakteryzowała najczęściej popełniane przez bibliotekarzy błędy, przedstawiła również wyniki badań ankietowych, według których aż 20% użytkowników bibliotek jest niezadowolonych z poziomu obsługi.

Joanna Radzicka oraz Marta Stąporek (Biblioteka Politechniki Krakowskiej) w referacie *Nauczanie na odległość – alternatywny sposób kształcenia i podnoszenia kwalifikacji bibliotekarzy i ich użytkowników* scharakteryzowały problematykę szkoleń online oraz projekt szkoleń internetowych BibWeb. Zwróciły uwagę na filmy prezentujące metody wyszukiwawcze w katalogach online, oraz przewodniki po księżnicach, które następnie umieszczane są na stronach tworzących je bibliotek.

Witold Król (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) referatem *Google Book Search i Google Scholar, jako narzędzia bibliotekarza* zainicjował dyskusję nad przydatnością nowych narzędzi tworzonych przez Google w warsztacie bibliotekarza oraz specjalisty informacji. Zdaniem autora nowe produkty Google: *Google Scholar* oraz *Google Book Search* stają się narzędziami elektronicznymi odgrywającymi coraz większą rolę w nowoczesnym warsztacie bibliotekarskim.

Ostatnim prelegentem pierwszego dnia obrad był przedstawiciel sponsora Konferencji, Tomasz Zaród (Kraina Książek, Wrocław) z referatem *Wykorzystanie Internetu w relacjach księgarń – bibliotekarz*.

Wykłady, dyskusje i rozmowy drugiego dnia II Wrocławskich Spotkań Bibliotekarzy Polonijnych koncentrowały się wokół problematyki określonej formułą *Źródła elektroniczne w bibliotece i na rynku*. W jej ramach przeprowadzono dwie sesje. Pierwszą, prowadzoną przez Stefana Kubowę, Dyrektora Biblioteki Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu, otworzyła Danuta Szewczyk-Kłós (Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego) z referatem *Pierwsza polska platforma książek elektronicznych w wersji dla bibliotek – opis i ocena po roku funkcjonowania*. Autorka zaprezentowała platformy do czytania książek elektronicznych, omówiła katalog dziedzin wiedzy *ibuk.pl* oraz program *Czytelnia online*. Zaprezentowała też wyniki badań ankietowych dotyczących korzystania z serwisów książek elektronicznych zarówno komercyjnych, jak i darmowych.

Dorota Buzdygan (Biblioteka Politechniki Krakowskiej) wystąpiła z wykładem *Książki elektroniczne w ofercie biblioteki akademickiej uczelni technicznej*. Przedstawiła komercyjne oferty e-wydawnictw, omówiła bezpłatne formy e-publikacji w Internecie, scharakteryzowała zasoby bibliotek cyfrowych, zauważając, że zasoby elektroniczne w bibliotekach naukowych uczelni technicznych powiększają się, przedstawiła też badania statystyczne i sondażowe dotyczące promocji biblioteki poprzez usługi. Autorka powiedziała o planach Politechniki Krakowskiej w zakresie nauczania na odległość, wskazała na konieczność popularyzacji przez biblioteki zarówno kupowanych, jak i bezpłatnych publikacji elektronicznych, zaproponowała wzmocnienie promocji publikowania *Open Access*. Autorka nakreśliła też obraz systemu wymiany wiedzy i publikacji naukowych w e-środoisku.

Urszula Anna Wojtasik (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) w referacie *Oczekiwania użytkowników książek elektronicznych* przedstawiła wyniki badań ankietowych na temat komercyjnych zagranicznych serwisów książek elektronicznych. Badania pokazały m.in., że studenci preferują korzystanie z literatury naukowej w formie tradycyjnej, papierowej (51%). Pytania ankietowe dotyczyły też stopnia wykorzystywania książek elektronicznych, organizacji do nich dostępu oraz negatywnych i pozytywnych cech książki elektronicznej.

Tomasz Jacek Tancygier ze Słowackiej Biblioteki Narodowej w Martin, redaktor naczelny cenionego w środowiskach księgoznawczych branżowego periodyku *Knižnica*, wygłosił referat *Rozterki redaktora hybrydowego czasopisma bibliotekarskiego*. Przedstawił w nim problemy, jakie napotyka redaktor podczas organizacji poszczególnych numerów, korekty tekstów autorów, czy dostosowywania ich do wymogów edytorskich i typograficznych pisma.

Mirosława Adamska, przedstawicielka sponsora Konferencji firmy International Publishing Service Polska, zaprezentowała wykład *Kursy w językach obcych na polskich uczelniach a oferta IPS w zakresie dostarczania podręczników w wersji drukowanej i elektronicznej*.

Sesja II prowadzona była przez Błażeja Fereta Dyrektora Biblioteki Politechniki Łódzkiej.

Jako pierwsza wystąpiła Alicja Potocka (Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej), która w referacie *Podręczniki akademickie w zbiorach wyższej uczelni – nowe wyzwania* przedstawiła coraz bogatszą ofertę wydawców (suplementy dla wykładowców, suplementy dla studentów, druki zwarte, inne). Na bazie tych materiałów, które wydawca posiada, konstruuje się tzw. Custom Publishing. Autorka przedstawiła metody monitorowania literatury zalecanej studentom przez wykładowców.

Joanna Grześkowiak (Zakład Narodowy im. Ossolińskich) przedstawiła referat *Badanie wykorzystania e-booków na brytyjskich uczelniach – opis projektu realizowanego przez JISC*. Autorka omówiła wykorzystywanie podręczników wewnątrz poszczególnych uczelni. Następnie przedstawiła historię kolekcji JISC, firmy, która łączy wydawców z uczelniami, negocjuje umowy (manager: Karren Milloy). Przedstawione zostały ciekawe wyniki badań przeprowadzonych w styczniu 2007 r. przez CIBER (*Centre for Information Behaviour and the Evaluation of Research*). Wybrano podręczniki reprezentujące różne dyscypliny i dziedziny wiedzy (136 podręczników), wykupiono licencje, udostępniono je na platformach MyiLibrary i Volters Kluwer, stworzono katalog NEOCar, aby biblioteki mogły z nich w sposób łatwy korzystać. Następnie przeanalizowano logi użytkowników oraz oceniono ich opinie. W styczniu 2009 r. ukazały się wyniki badań logów z platformy MyiLibrary. Okazało się, że najczęściej wykorzystywany tytuł otwierany był 18 796 razy. Średnio jeden tytuł ogląda się 13 minut (około 8 stron), natomiast 85% użytkowników przegląda tylko jedną stronę, co oznacza, że przeznaczają na to mniej niż minutę. Wykorzystanie e-booków zależy od rytmu roku akademickiego: największą liczbę ładowań rejestruje się w listopadzie, najmniej w okresie sierpień-grudzień. Najczęściej wykorzystywana jest literatura z zakresu zarządzania i biznesu. Wyniki badań porównawczych oraz fokusowych mówią, że e-booki są raczej przeglądane niż czytane.

Barbara Lison (*Stadtbibliothek Bremen*) przedstawiła referat *Lobbying and Marketing for Libraries*. Autorka omówiła pojęcia lobbying i marketing, wyróżniła marketing komercyjny oraz socjalny. Naświetliła nowe trendy w marketingu bibliotek (penetracja rynku, koncentracja na użytkownikach, wyczuczenie i wyczucie ich potrzeb). Plan marketingowy jest dzisiaj niezbędnym elementem zarządzania procesami bibliotecznymi, wykorzystuje się go często w wyborze platformy e-książek. Lison wymieniła też organizacje lobbujące na rzecz bibliotek w Unii Europejskiej.

Barbara Starosta (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) w referacie *E-książki w katalogach bibliotek* podała definicję książki elektronicznej (za M. Góralską i Wikipedią), zaprezentowała badania zasobów e-książek w katalogach online 38 bibliotek. Wymieniła sposoby umieszczania informacji o książkach elektronicznych na stronach bibliotek (często stosowane są tu linki do wersji online macierzystych bibliotek cyfrowych). Badania dotyczyły rów-

niez obecności informacji o książkach elektronicznych w NUKAT. Za główne problemy uznano brak systemowej kontroli linków, zmienną zawartość platform e-książek, obciążenie personelu.

Na koniec przedstawicielka sponsora konferencji, Teresa Górecka, zaprezentowała firmę EBSCO.

Na podkreślenie zasługuje znakomita organizacja konferencji. Autor dziękuje niniejszym Komitetowi Organizacyjnemu oraz wszystkim osobom współuczestniczącym w przygotowywaniu Spotkań za bardzo inspirującą i pouczającą imprezę.

Witold Król